

Etter mange års mislykket hekking ble det klekket 35 dverggåskyllinger i år. – Fantastisk, sier ornitolog Ingar Jostein Øien.

VINN ELLER FORSVINN FOR DVERGGÅSA

Ingen annen fugl i Norge er nærmere utryddelsen enn dverggåsa, men nå kan den vesle gåsa stå fremfor et vendepunkt. Alt avhenger av hvor mange som vender tilbake til Valdakmyra i Finnmark om noen måneder.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Etter en lang og sammenhengende nedtur, er det endelig et lyspunkt for dverggåsa. For hundre år siden var det tusenvis av dverggjess i nordlige deler av Fennoskandia. Våren 2010 var bestanden nede på tolv par. I løpet av de siste 100 årene er bestanden redusert med 99 prosent. Fuglene er utryddet i Sverige, Finland, Karelen og på Kolahalvøya. I hele Fennoskandia er det bare disse tolv parene i Finnmark igjen. Nærmere utryddelsen er det ikke godt å komme.

FIKK 35 KYLLINGER I 2010

– Hvis den negative utviklingen fortsetter, er det uunngåelig at bestanden treffer X-aksen om ikke så lang tid, men vi har satt i verk tiltak som gir grunn til håp. Jeg er optimistisk, sier Ingar Jostein Øien i Norsk ornitologisk forening.

HANDLINGSPLAN MOT UTRYDDELSE

Dverggåsa er Norges mest utrydningstruede fugl, men den er ikke overlatt til seg selv. Norsk Ornitologisk Forening startet overvåking av fuglen i 1990. Den har også fått en egen handlingsplan, som innebærer en rekke tiltak. I tillegg til revejakt, jobbes det med å sikre hekkeplasser og fuglens rasteplasser mot inngrep og forstyrrelser. Det er innført jaktforbud mot alle typer gjess i dverggåsas områder, slik at man unngår utilsiktet felling av dverggjess. Fuglen har et eget overvåkingsprogram, og Norge arbeider internasjonalt med å gjøre dverggjessenes trekkruiter til overvintringen i Hellas tryggere.

FIKK KYLLINGER FRA NORDENS ARK

I år fikk de ville dverggjessene dessuten ekstra påfyll av kyllinger fra dyreparken Nordens Ark i Sverige.

– Det ble satt ut fire kyllinger i september. Vi merket to av dem med radiosendere for å kunne følge med på hvordan det gikk. Først sluttet de seg til de andre kyllingene, men nå ser vi at de to radiomerkede kyllingene er borte fra flokken. Det kan hende at det er radiosenderen som har skapt problemer. Vi er fortsatt spent på om de to andre, som ikke ble radiomerket, vender tilbake når gjessene kommer tilbake til neste år, sier Øien.

HEKKER PÅ ØDE FJELLMYRER

Etter overvintringen flyr gjessene nordover og lander på Valdakmyra i Porsanger tidlig i mai. Der beiter fuglene i noen uker før de drar til øde fjellområder lenger inn i landet. Hunnen legger fire til seks egg og ruger i cirka fire uker, godt passet på av hannen. En drøy måned etter klekkingen er ungene flyvedyktige. Nå følger noen fine uker i fjellområdene i Finnmark, før gjessene samles på Valdakmyra for å beite før reisen til Hellas i september. Familien holder sammen til neste vår.

STIKKER AV TIL RUSSLAND

Dverggjess som mislykkes med hekkingen har det ikke like greit. Hvis rødreven greier å røve egg, forlater foreldrene straks kolonien og drar til Russland, hvor de mister vingefjærene. Det er bare starten på problemene for disse fuglene, og mange av dem vender ikke tilbake til Finnmark. Trekkruiten gjennom Russland og Kasakhstan er lang og farefull. Det er mye jakt i områdene, og rasteplasser er utsatt for inngrep og forstyrrelser.

Fuglene som lykkes med hekkingen blir i Norge. De mister også vingefjærene, og i en måned kan de ikke fly. Deres trekkruite er både kortere og tryggere.

– Ved å ta ut rødrev får vi dermed en

dobbelt effekt. Bestanden får flere unger, og fuglene får en bedre trekkruite til Hellas, sier Øien.

VINN ELLER FORSVINN

Får regjeringen det som den ønsker blir dverggåsa en prioritert art, etter den nye naturmangfoldloven. Det betyr enda sterkere vern for fuglen. Om det holder, får du svar på om du tar med deg kikkerten og slår deg ned ved Valdakmyra i begynnelsen av mai de kommende årene. I løpet av kort tid vil vi vite om redningsaksjonen lykkes, eller om fuglen må plasseres i kategorien «utryddet» på rødlisten for 2015.

Fakta

Dverggås (Anser erythropus)

- Status: Kritisk truet (Norsk rødliste 2006)
- Bestand i Norge 2010: 12 par, 35 unger
- Overvintrer i Hellas.
- Hekkeområde: Øde fjellområder i Finnmark
- Lengde: 53-66 centimeter
- Vekt: 1,5 – 2,3 kilo
- Alder: 8 år
- Populasjon totalt: 8 - 11 000
- Utbredelse: Nordlige fjellområder fra Norge til øst i Russland

FOTO: PÉTER CSÖNKAI, CREATIVE COMMONS

FOTO: CREATIVE COMMONS

FOTO: SARUNAS MIKALAUSKAS, CREATIVE COMMONS

For første gang på lenge har nemlig dverggjessene i Finnmark lyktes godt med ungeproduksjonen. Elleve av tolv par har fått frem unger. Før gjessene satte kursen mot overvintringsområdene i Hellas, telte man ikke mindre enn 35 kyllinger.

– Det er fantastisk. Slik har det ikke vært på lenge, sier Øien.

SKJØT 55 RØDREVER

I 2009 ble det bare observert tre par med unger. Også i 2008 ble det klekket urovekkende få kyllinger. Gjessene lager reirene sine i høyereliggende myrer, hvor de er et lett bytte for rødreven, som er ute etter egg. Årets suksess skyldes en omfattende jakt på rødrev. Hele 55 rever er skutt i området der gjessene hekker.

– Nå blir det veldig spennende å se hvordan det går til neste år. Dette kan være et vendepunkt for dverggåsa, sier Øien.